

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת חקת

הרב אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. חק פרה אדומה פותח את הפרשה. אנו יודעים שהפרה האדומה מטהרת מטומאת מת. מה עניינן של טומאה וטהרה לספר במדבר?

בל נשכח שבין פרשת קרח לפרשת חקת עברו כמעט 40 שנה, כבר לא מדובר באותו דור, זהו דור הכניסה לארץ. ובכניסה לארץ צפויות מלחמות בהן לצערנו נופלים אנשים. וכאשר זה קורה יש רלוונטיות לענין טומאת המת שצריך להטהר ממנה (כך מפרש רבנו יצחק אברבנאל). הכיוון המנחה הוא לא לטשטש את המציאות, לא להבטיח הבטחות שווא לגבי הכניסה לארץ והחיים בעולם הזה בכלל - אלא להיות מעשיים ולתת הנחיות ברורות כיצד צריך להתגבר על מלחמות ועל המוות.

ב. בדורות האחרונים נראה שיש רגישות לחיי החיילים אל מול חיי האזרחים עליהם הם מגנים.

איני בטוח שזה נכון. בכל מלחמותינו אנו חייבים לנצח. המאמץ שלנו הוא שיפלו כמה שפחות חיילים. כאשר חייל יודע שמאמינים בו ולא מסכנים אותו לשווא - הדבר זורע בו בטחון, הוא יוצא לקרב בטוח יותר ומתפקד טוב יותר. במלחמת השחרור לא כל העם יצא להלחם, והיום הסקרים מראים שרוב העם מתגייס (72%). ומהאחוז שאינו מתגייס - חלק ערבים, חלק חולים וכדומה. כך שלא נכון לומר שהיום העם משתמט ביחס לעבר, עדיין יש מסירות נפש גדולה.

ג. מה אנחנו יכולים לקחת היום מפרשיית פרה אדומה כשאינ לנו טומאה מת?

מה שכן אנו יכולים להבין מנושא טומאת המת הוא שהמגע עם המוות מבלבל אותנו, ומטמא אותנו. וצריכים אנו להחליץ ממצב זה, לכן קבעו חז"ל 3 ימים לבכי, 7 ימים למספד, 30 יום לאבלות, 12 חודשים של מנהגי אבלות מועטים יותר, ואח"כ - ממשיכים לחיות. אי אפשר לחיות בצל המוות. אבי ז"ל היה נמנע מלספר על השואה בטענה כי אי אפשר לשקוע בעבר כל הזמן, מוכרחים להביט קדימה אל העתיד. ובזכות אנשים כאלו אנו חיים כאן היום. אנשים שבכו, אך לא לנצח.

ד. יש ענין לא לעסוק במוות כלל?

חברא קדישא הם צדיקים, וכך גם כמובן הרופאים וכל העוסקים במלאכת החסד. אבל מה שנאסר עלינו הוא התעסקות במוות במובן של דרישה אל המתים, אוב וידעוני, ותקשור עם גלגולים וכו'. וחז"ל דרשו על הפסוק "כל הימים אשר אתם חיים על האדמה" (דברים ל"א, יג) - אתם חיים עם החיים, ולא עם המתים.

ה. במי מריבה משה מתבקש לדבר אל הסלע, והוא מכה בו. וקשה להבין מדוע חטא זה הוא כה קשה בכדי שימנע ממשה להכנס לארץ ישראל?

הרמב"ם אומר ב"שמונה פרקים" שמשה הגיע כאן לידי כעס, וזה היה חטאו. הרב קוק ממשיך בכיוון זה ואומר שלא מכים - אפילו סלע. ואם עם סלע צריכים אנו לדבר, קל וחומר שעם בני אדם, שלפעמים באמת ליבם קשה כאבן. והיה צריך פעם אחת שיהיה בירור לענין זה לעיני כל.

רק נזכיר שזה היה מקרה חריג אצל משה, שתמיד דיבר אל העם בלשון רכה: "וידבר ה' אל משה לאמר" - משה קיבל דיבור (קשה) והפך אותו לאמירה (רך). וכן: "אמור להם" - כמו שאומרים בלועזית - amor (אהבה)...

ו. מדוע לא נמחל למשה על חטא זה?

זוהי שאלה עמוקה שדנו בה רוב הפרשנים. אחד הפירושים גורס שהיה ידוע מראש שמשה רבינו לא יכנס לארץ, וגם משה בעצמו ידע זאת - שכן כאשר קיבל את הציווי להוציא את ישראל ממצרים אמר: "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד', יג) ואומר שם רש"י בפירושו השני: "ביד אחר שתצא לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ להיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה".

משה רבינו הוא מעל המקום והזמן - כמו התורה, שעם כל עניין קיומה בארץ ישראל - היא מעל ארץ ישראל ומעל המרחב. לכן, כל מה שאירע במי מריבה הוא סימן שמשה לא יכנס לארץ, ולא סיבה, שכן בכל אופן לא היה אמור להיות לארץ.

ז. עמ"י מתלונן שוב והנחשים השרפים מכים בו, עד שבסופו של דבר בעזרת נחש הנחושת העם נרפא. לא מסוכן לעשות מעשה ריפוי שנראה כאלילי-משהו?

שאלה זו נשאלה במשנה בראש השנה (ג',ח): "זכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא, בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את ליבם לאביהן שבשמים - היו מתרפאים, ואם לאו - היו נימוקים".

כלומר, כשהיו מביטים אל הנחש הם לא היו מסתכלים בנחש עצמו - אלא "מסתכלין כלפי מעלה", כלפי שמיא - מבינים שהמקור לריפוי הוא ה', ואין פה חלילה חשש למשהו אלילי.

ח. מעניין שהמכה והרפואה שתיהן הגיעו מהנחש.

כפי שאמרנו - הנחש כאן הוא אמצעי בעלמא. ואולי נבחר דווקא הנחש גם במכה וגם בריפוי כדי שלא ניחס לנחש כח הכאה או כח ריפוי, אלא נבין שהכל בא מאת ה', והוא יכול להשתמש באותם אמצעים לצרכים הפוכים זה מזה.

שבת שלום ומבורך